

THE INNOVATIVE PRAXEOLGY BETWEEN EDUCATIONAL THEORY AND PRACTICE

PRAXIOLOGIA INOVATIVĂ ÎNTRE TEORIA ȘI PRACTICA EDUCAȚIONALĂ

Tatiana BULARGA¹

Abstract

Modern education, especially the artistic one, has a stringent need of an innovative praxeology, which, unlike the receptive praxeology, does not take over the rough theoretical and methodological approaches, but obliges the practitioner to gather from the available sources only the ideas of perceived essences, so that later to come before pupils with new actionably options. Such a praxeology becomes more than just a practical act, because it puts the teacher in the role of interim manager function between theory and practice. In this hypostasis, the practitioner fully corresponds to praxeological rigors which are reduced to the specifics of the logistic design and achievement of artistic action.

The challenge of implementing a formative and innovative praxeology in artistic education is not a whim of the moment and any request purely theoretical, but a vital and practical necessity aimed at mobilizing all human resources to change both the integrative and professional vision of teachers and direct responsibility for the quality of their daily actions with the actors of training.

Key words: *artistic education, proactive behavior, success of personality, innovative and artistic praxeology, artistic action of teacher, artistic action of pupil.*

JEL: I250 Education and Economic Development.

1. Introducere

Dezideratul implementării unei *praxiologii formativ-inovaționale* în învățământul artistic național nu este un capriciu al momentului și nici un demers de ordin pur teoretic, ci este o necesitate vitală, practică, ce vizează mobilizarea tuturor resurselor umane spre a schimba atât viziunea integrativ-profesională a cadrelor didactice, cât și responsabilitatea nemijlocită a acestora pentru calitatea acțiunilor întreprinse zi de zi cu actorii procesului de formare.

Remarcăm, bazându-ne pe realitatea cu care se confruntă la moment dat practica învățământului artistic din Școlile de Muzică/Arte pentru copii, Liceele de Arte, Facultățile universitare cu profil artistic. Amplele investigații efectuate pe teren asupra subiectului nominalizat confirmă supozițiile noastre formulate prealabil despre faptul că:

- a) practica, spre deosebire de teorie, este un proces viu, mobil și deseori, cu tendințe ostile în vederea schimbării;
- b) dinamica unei teorii pedagogice postmoderniste, incontestabil, are nevoie de o praxiologie inovativă funcțională;
- c) tehnologiile educaționale actuale presupun un sistem organizat, în care componentele pot și trebuie să fie aplicate în mod integrat;
- d) corelarea rezultatelor cercetării noastre cu rezultatele cercetărilor obținute actualmente demonstrează că *strategiile de schimbare*, centrate doar pe elevii/studentii dotați/supradotați nu rezolvă pe deplin problema, deoarece ele trebuie să ofere șanse egale întregului eșantion al procesului formativ.

2. Factorii frenatori /riscurile previzibile în implementarea praxiologiei formative-inovative în învățământul artistic

¹ conf. univ. dr. , Universitatea Alecu Russo, Bălți, Republica Moldova, tbularga@gmail.com

Măsurile întreprinse în vederea implementării în sistemul învățământului artistic a praxiologiei inovativ-formative nu exclud anumite riscuri cum ar fi:

- a. nivelul scăzut al responsabilității și al atitudinii de care ar putea da dovadă unii manageri și profesori față de obiectivele înaintate în programul cercetării experimentale și de implementare a praxiologiei inovative;
- b. existența scăpărilor în asigurarea logistică necesară procesului instructiv-educativ din școlile de arte;
- c. nivelul performanțelor profesionale ale cadrelor didactice, interesul scăzut pentru acțiunile de schimbare în educație, nu va asigura inițial peste tot conștientizarea priorităților trecerii de la praxiologia tradițională la cea formativ-inovațională;
- d. accesul practicianului la materialele teoretico-metodice, curricule/manuale și evaluarea acestora pentru realizarea cu succes a unei educații calitative și pentru schimbare.

În practica instructiv-educativă, adesea, practicianul alege în acțiunile sale calea cea mai ușoară, în loc să recurgă la acțiuni complexe, susținute de multiple opțiuni de realizare eficientă.

Din categoria unor asemenea practicieni fac parte persoanele care permit infiltrarea în proces a factorilor frenatori, cum ar fi:

- pentru atingerea rezultatelor scontate, în defavoarea metodelor euristice, profesorii se limitează la metoda exercițiului;
- profesorul nu-și asumă responsabilitate pentru instrumentarea procesului artistic, ci pentru rezultatul raportat la un comportament standard;
- eforturile creative ale elevului, nici pe departe nu sunt luate în considerație la măsurarea randamentului intelectual-artistic;
- rezultatele, produsele creațiilor artistice originale ale elevilor sunt trecute cu vederea în cadrul evaluării;
- de regulă, sunt supuse examinării detaliile și nu esența procesului;
- se crede că arta, fenomenele legate de ea, nu se supun regulilor logice;
- gândirea critică este un atribut arbitrar, nesemnificativ, în contextul eficienței acțiunilor artistice;
- în teoria și practica educației/instruirii artistice nu există o viziune completă asupra gândirii critice a elevului/studentului;
- lipsa unei continuități în legătură cu înaintarea obiectivelor de lucru la proiectarea și realizarea AA. Multe din ceea ce se planifică sau se proiectează nu se realizează, iar din puținul care se realizează nu este supus examinării critice pe verticală și pe orizontală, pentru a întreprinde pași concreți în scopul promovării unei educații a schimbării în calitate;
- intențiile și eforturile elevilor/studentilor/profesorilor pentru schimbarea în calitate, deseori, nu sunt susținute/stimulate de factorii de resort nici material, nici moral;
- scoaterea în relief a strategiilor/politicilor de schimbare a unui număr redus de elevi/studenti cu abilități deosebite, în defavoarea întregului eșantion școlar/universitar, constituie o "crimă" instructiv-educativă;
- prezența dorinței profesorului-practician de a subscrie rezultatele și succesele discipolilor săi și de a le califica drept avantaje ale propriului succes. Un asemenea stil charismatic, umbrește relația profesor-elev/student;
- mediul instructiv/educațional este monopolizat, ceea ce vorbește de la sine că elevii/studentii/părinții nu dispun de alternative, nici în alegerea școlii/facultății, mai ales în condiții rurale, cu atât mai mult, aceștia nu profită de alegerea disciplinelor de studiu. În acest scop, se impune necesitatea elaborării unei liste de discipline opționale și activități extracurriculare opționale, de care ar putea profita

elevul/studentul. Posibilitățile instruirii/educației artistice la acest capitol sunt destul de considerabile;

- în învățământul artistic de azi, nici nu se pune măcar în sens praxiologic întrebarea/problema testării practicilor moderniste și difuzarea acestora pe scară largă în mediul instructiv-educational;
- inițiativele firave ale unor profesori-practicieni în vederea promovării unei educații în schimbare sunt calificate de colegii de breaslă drept provocatoare, tulburare a procesului care decurge în liniște;
- forma de autoperfecționare a practicianului prin avansare în grad didactic, deși constituie o pârghie considerabilă în dinamica competenței profesionale, nu salvează situația, fiindcă lucrările scrise și depuse pentru evaluare, adesea, prezintă nu mai mult decât niște transcrieri din surse de profil, fără a fi însoțite de materiale/argumente din practica pedagogică personală a cadrului didactic.

Pedagogia, în toate timpurile, a avut și continuă să aibă nevoie de o teorie consistentă și o practică previzibilă, anticipativă, care să pășească nu în urma, ci în fruntea proceselor social-economice. O astfel de practică, după noi, își găsește răspunsul adecvat în *praxiologia formativ-inovațională*. O astfel de praxiologie întrunește toate componentele necesare unui învățământ și unui sistem educațional durabil, cu ieșiri concrete spre finalități oportune cadrului umanist postmodernist.

Atunci când punem accentul pe praxiologia inovațională avem în vedere reformarea pedagogiei concepută ca știință și ca practică umanistă, constituită drept sistem *deschis*, ceea ce înseamnă că obiectivul ei prioritar este de a revizui, de a re-conceptualiza principiile educaționale; prin constructele sale constitutive, *instruire* (predare, învățare, cogniție) și *educație* (formare, dezvoltare, schimbare), pedagogia se afirmă și ca *știință managerială*, insistând prin ambele sale roluri asupra unei *acțiuni educative calitative, eficiente și progresive*. Totodată, în învățământul artistic contemporan, mai sunt și alți factori externi ce frânează procesul reformării pedagogiei artistice, precum:

- 1) Cercetările teoretice, concluziile și recomandările metodice expuse în formă de teze, articole, eseuri și alte materiale cu caracter teoretico-praxiologic, nu sunt suficient validate pe scară largă în practică, ci mai cu seamă, în condiții de laborator.
- 2) O bună parte a cercetărilor în domeniul instruirii, al educației artistice, sunt prea distanțate de problemele cu care se confruntă profesorii-practicieni. Asemenea distanțare creează o situație de înstrăinare a celor două sfere (teoretică și practică), care, funcționând paralel, înregistrează un procentaj mic de tangențe.
- 3) Omogenizarea sistemului artistic prin elaborarea manualelor, curriculei, ghidurilor metodice fără proiecte de alternativă, duce la refugiul, *închiderea* profesorului în interiorul cotidianului/empirismului și normativului, oferind prin aceasta prea puține opțiuni pentru inovație și schimbare.
- 4) Unele teorii sunt elaborate în baza conceptualității altor științe de hotar cu pedagogia și nu întotdeauna armonizează cu obiectul acesteia.
- 5) Existența unei mentalități specifice a practicienilor de a conserva acumulările tradiționale și de a opune rezistență influențelor din exterior.
- 6) Mediul educațional în mică măsură este *deschis* pentru observatorii externi (societate, părinți, organe administrative de resort etc.), fapt ce implică deficiențe în depistarea situației reale și intervenției la momentul potrivit.
- 7) Aprecierea calității acțiunii elevilor/studentilor, care include și rezultatul investițiilor pedagogice ale profesorului, este efectuată de însuși profesor, ceea ce semnaleză o obiectivitate scăzută la capitolul *evaluării și autoevaluării*.

- 8) Responsabilitatea profesorului pentru reușita/succesele școlare, dar mai ales, pentru comportamentul extra-curricular al elevilor/studentilor este minimală.

3. Repere metodologice

3.1. Scopurile implementării

În scopul realizării unei relații dinamice între abordările teoretice și aplicațiile practice reușite ale demersurilor științifico-epistemologice, este nevoie de o conlucrare optimă între acumulările teoretice și inovațiile praxiologiei educative. Conexiunile calitative între praxiologie și teorie nu pot provoca de la sine schimbările dorite în procesul educațional. Dar practica educațională și studiul acesteia, *praxiologia*, constituie pentru științele educației, nu numai una din cele trei surse de cunoaștere în cercetarea pedagogică, dar și un temei epistemologic semnificativ, capabil să contribuie la soluționarea problemelor pedagogiei, în special și la optimizarea relației *teorie – practică educativă*.

O astfel de legătură și colaborare eficientă dintre teorie și practică o vedem de pe poziții de conlucrare, atât pe orizontală (receptivitatea aplicativ-activă a practicienilor la demersurile și elaborările științifice, pe de o parte, și valorificarea sistemică și continuă a experiențelor inovative ale practicienilor, pe de altă parte), cât și pe verticală, ceea ce înseamnă că praxiologul inovativ preia din elaborările teoretice nu totul cu amănuntul, ci doar ideile esențiale, pentru a le aplica de pe propriile poziții, acestea fiind însoțite de încă 2-3 opțiuni ale actorului procesului de schimbare, prin inovare practică.

Dacă e să ne referim la domeniul formării personalității prin artă, observăm că practica acestei direcții de învățământ nici pe de parte, nu întrunește necesarul tehnologic specific proceselor de receptare-înțelegere-creare a operelor de artă.

În acest domeniu educațional demersul pentru optimizarea raportului teorie-practică obține valențe instructiv-formative și de dezvoltare artistică suplimentare, datorită principiilor creării/recreării-receptării produselor artistice, care stipulează că opera de artă există ca atare, doar în procesul interpretării-vizualizării-audiției acesteia – proces care cuprinde acțiunea mentală a autorului *creației*, considerată convențional, ca una *teoretică*, cu acțiunea *de receptare* și, totodată, fiind considerată ca una *practică*. Procesul de receptare artistică în cadrul acțiunilor instructiv-formative se identifică cu însăși acțiunea educativă. În acest proces, o pondere considerabilă îi revine stării *participative* a elevului/studentului la acțiunea de proiectare, desfășurare și evaluare/autoevaluare (prin prescrierea hărților comportamentale individuale, anticiparea acțiunilor practice, varierea operațiilor, realizarea sarcinilor prin alegerea variantelor optime de rezolvare) și a *dinamicii competenței profesionale* a cadrului didactic de a realiza gradual procesul de proiectare (teoretică) și acționare (practică), prin identificarea conținuturilor educaționale și acțiunilor valorice, diagnosticul resurselor individuale, planificarea, formarea ipotezelor, evaluarea secvențială și finală.

În demersurile de proiectare a procesului de implementare a praxiologiei inovativ-artistice a reieșit din presupunerea că acțiunea didactică a profesorului și acțiunea artistică a elevului/studentului devin valori fundamentale ale procesului de integrare a teoriei și praxiologiei din perspectiva unei educații eficiente, cu condiția că vor fi utilizate pe larg atât pe orizontală, cât și pe verticală, conform modelului pentagonal alcătuit din cinci principii: al *proactivității*, al *centrării valorice*, al *introdeshiderii artistice*, al *creației/creativității*, al *succesului*, re-conceptualizate și instrumentate din perspective teoretico-metodologice moderne.

În cadrul acțiunilor privind implementarea etapizată a praxiologiei inovative în învățământul artistic național, un loc important se acordă scopurilor implementării propriuzise, ce se reduc la următoarele:

- a identifica factorii-stimuli (interni și externi) ai procesului de integrare a teoriei și practicii din perspectiva unei educații eficiente;
- a documenta și a examina strategiile de formare a competențelor profesionale ale practicianului;
- a verifica eficacitatea formativă a modelelor praxiologice de organizare/promovare a *acțiunii artistice a elevului/studentului* în contextul a trei medii: *educațional, individual și artistic*;
- a valida elaborările teoretico-metodologice ale sistemului pentagonal, format din cinci principii unificatoare ale eficienței acțiunii didactice a profesorului și acțiunii artistice a elevului/studentului;
- a elabora și a verifica pe teren, compartimentul praxiologic al experimentului pedagogic și a implementa conceptul eficienței în practica educațională;
- a formula concluziile și recomandările practice, orientate spre eficientizarea procesului formativ-artistic școlar și universitar.

3.2. Eșantionul de profesori și elevi/studenți

La formarea eșantionului experimental și-au dat concursul: cadrele didactice și elevii/studenții de la Școala de muzică *George Enescu* și Școala de arte *Ciprian Porumbescu* din Bălți; Școala de muzică din Sângerei; Colegiul de muzică din Bălți; Liceul de arte *Amadeus* din Bălți, Filarmonica pentru copii din nordul Moldovei; Specialitatea Muzică de la USARB; Specialitatea Pedagogie muzicală de la AMTAP din Chișinău.

3.3. Etapele explorării praxiologice

Procesul de implementare a praxiologiei inovativ-artistice s-a realizat în mai multe etape, între care se numără următoarele:

1. Verificarea/diagnosticarea frontală (inițială, curentă și finală) în scopul identificării dinamicii de eficientizare a procesului de formare/dezvoltare artistică a elevilor/studenților;
2. Implementarea elaborărilor/proiectelor metodologice și metodice orientate spre ridicarea calității acțiunilor didactice a profesorului și acțiunilor artistice a elevilor/studenților în condițiile de formare artistică școlară și universitară;
3. Evaluarea și analiza rezultatelor experimentale și elaborarea recomandărilor practice.

4. Mediarea profesorului

Ne-am propus să studiem activitatea formativ-educativă a practicianului din unghiul de vedere al mai multor poziții, ce au o pondere semnificativă, mai ales în legătură cu procesul de implementare a praxiologiei inovative și anume – verificarea relaționării dintre variabilele: *profesionalism și competență pedagogică, măiestrie și autoperfecționare continuă*.

Printre riscurile previzibile la care ne putem aștepta în practica de predare-învățare-evaluare, am putea evidenția drept riscuri care rămân deschise procesului de implementare a praxiologiei inovative, operaționalizarea a trei variabile cu o arie de desfășurare consecutivă și specifice unei acțiuni artistice: *proiectarea – organizarea – realizarea*.

Practicianul își asumă o mare responsabilitate formativă, deoarece el evoluează în funcția de educator și manager al procesului interdisciplinar (pedagogie, psihologie, filosofie, muzicologie, estetică). Competențele didactice, educaționale și manageriale ale profesorului sunt puse în acțiune, respectiv strategiile curriculare, raportate la exigențele sociale înaintate față de învățământ. Reieșind din obligațiunile și responsabilitățile pe care le asumă practicianul pentru cauza educațională, în cele ce urmează, vom specifica principalele roluri pe care trebuie să le îndeplinească un profesor-praxiolog:

În primul rând, să fie:

- *observator și mediator* al proceselor inter-mediilor (**mediu individual - mediu artistic - mediu instructiv-educational/social**);
- *producător* de idei și mesaje cognitiv-formative;
- *coordonator* al unor acțiuni/situații individuale și de grup;
- *proiectant* de acțiuni, strategii, programe, planuri (E. Joița, 2000);
- *experimentator* al ideilor, al ipotezelor individuale și colective;
- *sursă de informare, model de comportament, purtător de valori* (E. Joița, 2000);

În al doilea rând, să-și asume responsabilitate pentru:

- *orientarea managerială a personalității*;
- *inițierea* varietăților de idei, de ipoteze, de proiecte a hărților acționale;
- *luarea deciziilor* rezonabile, alcătuirea și adoptarea *hărților* de comportare artistică;
- *alegerea* conținuturilor și strategiilor, resurselor intelectuale conform efortului necesar;
- *ghidarea* diferențiată cu operațiile de acționare;
- *frânarea* factorilor/componentelor nonvalorice ale acțiunii artistice ale elevului/studentului;
- *renovarea* formelor organizaționale, a obiectivelor și a tehnicilor de influențare a celor educați;
- *asigurarea* integrării interdisciplinare.

În concordanță cu funcțiile de mediere ale practicianului în proces, este necesar să fie identificate și eşalonate rolurile pedagogice, care au legătură cu realizarea obiectivelor unei educații interactive și care trebuie să se axeze pe următoarele deziderate:

- să creeze din fiecare operă de artă un mediu în care elevul/studentul să trăiască momentele artistice ca un spectacol al sufletului;
- să îndemne elevii/studentii spre a face transferuri imaginative dintr-o artă în alta;
- să creeze situații de deschidere prin artă *spre sine, spre alții*;
- să stimuleze ingeniozitatea, flexibilitatea și convergența elevilor/ studenților în proiectarea/organizarea și realizarea acțiunii artistice;
- să fie un iscusit manager, nu numai în ceea ce privește lansarea/ înaintarea sarcinilor cognitiv-didactice, ci și în legătură cu modelizarea procesului de realizare eficace a acestora;
- să organizeze, să structureze eficient forma și conținutul orei de instruire/educație artistică și al orelor extracurriculare;
- să exemplifice prin acțiuni proprii, experiențe artistice valorice;
- *să-i îndemne pe elevi la generalizări și concluzii independente* (L. Arcejnicova, 1987);

Aceste elemente contribuie la dezvoltarea componentelor psihice ale elevului/studentului, influențat de stimulii artistici. În acest context, profesorul-praxiolog trebuie să focalizeze activitatea sa spre:

- *stimularea* capacităților artistice speciale și generale;
- *orientarea* valorică a gândirii;
- *interiorizarea lucrării, ascultarea muzicii în sine* (I. Gagim, 2004);
- *reculegerea după audiție* (I. Gagim, 2004);
- *stimularea* spiritului de cercetare;
- *cultivarea* spiritului de observație;
- *dezvoltarea* voinței autonome;
- *stimularea* curiozității cognitive, interesului deosebit pentru activitățile artistice;
- *orientarea* spre o motivație intrinsecă pentru artă;
- *evaluarea* înaltă a dorinței de a comunica, de a dezbate, interpreta verbal operele de artă;

- *stimularea* tendinței spre rezultat „pentru dominare în relațiile cu colegii” (C. Crețu, 1997);
- *susținerea* „trăirilor emoționale intense” (C. Crețu, 1997).

Această grupă de roluri rezidă în formarea/dezvoltarea la elevi/ studenți a atitudinilor valorice orientate spre perceperea activă a creațiilor de artă cu un conținut bogat și variat, originale în formă și stil. Pe baza acestor obiective, profesorul este obligat:

- să dezvolte facultatea generală de a asculta, competența de *ascultare artistică a sonorităților lumii, descifrându-le semnificația/glasul* (I. Gagim, 2004);
- să centreze universul intelectual-artistic a elevului/studentului pe valorile umane, reflectate în conținutul mesajelor muzicii populare dar și a celei scrise de compozitori;
- să angajeze în palierul perceptiv-senzitiv al elevului capacitățile de concepere a legităților de desfășurare a discursului artistic ca mediu comportamental virtual și real;
- să se identifice spiritual cu dramaturgia, prin conexiunea dintre motivație/motive individuale și motivele artistice;
- să descifreze codurile artistice cu ajutorul cărora creatorii lucrărilor muzicale influențează asupra ascultătorului;

Din perspectiva asigurării unei interferențe interdisciplinare eficiente, se impune a evidenția rolurile pedagogului-praxiolog în următoarele direcții:

a) **centrare proactivă**, realizată prin:

- *alcătuirea hărților* de comportament perceptiv, interperceptiv și creativ;
- *gestionarea* modului de percepere, păstrare/conservare, securizare, distribuție, conștientizare și aplicare a achizițiilor spirituale;
- *gestiunea* bugetului de timp, de raționalizare eficientă a acțiunilor artistice;
- *coordonarea, îndrumarea, consilierea* etapelor de proiectare și organizare/realizare a acțiunilor elevilor/studenților;

b) **centrare valorică pe:**

- *orientarea* spre identificarea sensului estetic al creației artistice;
- *compunerea și improvizarea* muzicală individuală și în grup;
- *învățarea rapidă și calitativă* a muzicii;
- *cultivarea* unui limbaj proactiv;
- *cultivarea* intereselor variate;
- *abilitățile* artistice performante;
- *evaluarea și autoevaluarea* critică;
- *transferul de eficiență* (G. Văideanu) al profesorului din mediul artistic asupra mediului individual;

c) **centrare pe întrodeschiderea spre artă** prin:

- *pătrunderea* conștientă în tainele mesajului artistic, ale percepției empatizante;
- *motivația* orientată spre cunoașterea sinelui și altuia în modelele de comportament estetic și moral;
- *oferirea* posibilităților de integrare în activitățile artistice pe orizontală și pe verticală;
- *cultivarea* deprinderii centrate pe paradigma comportamentală *câștig-câștig* (S. Covey) în demersul unei voințe autonome manifeste;

d) **centrare pe creativitate/creație** prin:

- *formularea opiniilor* rezonabile și originale;

- *soluționarea independentă* a problemelor/întrebărilor-stimule;
- *dezvoltarea imaginației* artistice polidimensionale;
- *responsabilizarea* pentru judecățile, ideile deschise pentru discuție;
- *alegerea optimă* între ideile lansate în legătură cu materia artistică percepută;
- *delimitarea esențialului* de secundar, valoricului de efemer;
- *asigurarea echilibrului* dintre: *intuitiv-logic, empiric-teoretic, emoțional-rațional*;

e) **centrarea acțiunilor artistice pe elementele formelor temporale:**

- *tempo muzical* conceput ca fenomen „*muzica – situare în timp*”, realizate prin operații de *reflecție*:
- ***naturală*** (elevul întreprinde mișcări cu o viteză potrivită orientării caracteristice a timpului dat, în cazul în care nu sunt implicați alți factori activizanți, adică cu un tempo situat în limitele unei viteze medii);
- ***de încetinire*** (elevul implică în câmpul acțiunii sale tot *ce vede*: texte de note, scheme, instrument, claviatură, degete, mână), tot *ce aude*: indicații verbale, melodii, ritmuri, armonii;
- ***de accelerare*** (textele de note cu valori relativ mici implică o tranzație energetică mare pentru imaginația, senzațiile și percepțiile elevului, ceea ce stimulează grăbirea tempo-ului muzical).
- *motive-intonații, fraze-teme, episoade-refrenuri, reprise-cadențe*, care se supun legităților universului cosmic (*gravitație, atracție, intensitate, mișcare, repaus, cicluri, energie, viteză, temporalitate, simetrie, formă, spațialitate, interrelaționare, influențare reciprocă, unicitate, traiectorie, mișcare liniară/circulară/rectilinie* etc.);

f) **centrarea pe succes** constituie acele roluri care asigură transferul:

- de la reușita individuală la cea publică;
- de la succes-*tendință* la succes-*deprindere*;
- de la succesul ciclic/situațional la succesul integrat/global;
- da la paradigma *succes-eșec* la paradigma *succes-succes*.

Concluzii

Pentru a stimula continuu efortul elevului contemporan spre o manifestare creativă și independentă de succes, nu este suficient să avem o praxiologie pedagogică receptivă, care se reduce la aceea că pedagogul docil caută să transpună în practică demersurile teoretice și metodice expuse în literatura de specialitate, ghiduri, manuale, curricule etc. Învățământul de azi, în special cel artistic, are stringentă nevoie de o praxiologie inovativă, care, spre deosebire de praxiologia receptivă, nu preia demersurile teoretico-metodice brute, ci ghidează practicianul în vederea culegerii din sursele puse la dispoziție doar a ideilor esențelor percepute, ca ulterior să vină în fața elevilor cu noi opțiuni acționale. Astfel, o asemenea praxiologie devine mai mult decât un act practic, plasându-l pe profesor în rolul de manager al procesului educațional cu funcție de mijlocitor eficient între teorie și practică.

Măiestria pedagogică implică stimularea orientată a atitudinilor elevului/studentului față de obligațiile instructive și sociale, formează orientarea sistemică a personalității spre rezultat, însoțită de procesele schimbării și inovării propriilor valori, stimulând și susținând continuu factorii de personalitate precum inteligența, spiritul de inițiativă, perseverența, voința autonomă, abilitățile artistice sporite, imaginație creativă, emoționalitate, responsabilitate.

Bibliografie

1. ALBU, Gabriel. *Introducere într-o pedagogie a libertății. Despre libertatea copilului și autoritatea adultului*. Iași, Ed. Polirom, 1998, 192 p.
2. ANDRÉ DE PERETTI. *Educația în schimbare*. Iași, Ed. Spiru Haret, 1996, 182 p.
3. ARCEAJNICOVA, Liudmila. *Profesia – învățător de muzică: Carte pentru învățători*. Chișinău, Editura Lumina, 1987, 123 p.
4. BABII, Vladimir. *Eficiența educației muzical-artistice*. Chișinău, „Elana V.I.”, 2005, 400 p.
5. BABII, Vladimir, Bularga, Tatiana. *Succesul artistic al elevilor din perspectiva devenirii personalității social active/ Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Fundamente psihopedagogice ale prevenirii și combaterii violenței în sistemul educațional”*, 10 octombrie 2014, Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, Fac. Psihologie și Psihopedagogie Specială, Catedra Psihologie, Chișinău, 2014, p. 214-224.
6. BABII, Vladimir. *Succesul artistic al elevului. În culegerea Etic și estetic. Modelare personală prin artă. Volum colectiv – II / Coordonator Marinela Rusu*. Iași, ARS LONGA. 2015, p. 287-294.
7. BABII, Vladimir, BULARGA, Tatiana, 2015, *Praxiologia inovativ-artistică*. Iași, Editura ARTES, 139 p.
8. COVEY, Stephen, R. *Eficiența în 7 trepte sau un abecedar al înțelepciunii*. Traducere și adaptare de Gina Argintescu-Amza. Timișoara, Ed. A.L.L., retipărit în 1995, 1996, 1997, 319 p.
9. GAGIM, Ion. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău, Ed. ARC, 1996, 223 p. /Ediția a II-a – 2004.
10. CREȚU, Carmen. *Psihopedagogia succesului*. Iași, Editura Polirom, 1997, 229 p.
11. JOIȚA, Elena. *Eficiența instruirii: Fundamente pentru o didactică praxiologică*. București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1998, 300 p.
12. JOIȚA, Elena. *Pedagogia: știința integrativă a educației*. Iași, Ed. Polirom, 1999, 189 p.
13. JOIȚA, Elena. *Management educațional: Profesorul – manager: roluri și metodologie*. Iași, Ed. Polirom, 2000, 232 p.
14. RUSU, Marinela, *Emoțiile – de la cunoaștere la autoreglare*, (2017), Ed. Ars Longa, Col. Academica, Iași.
15. RUSU, Marinela, *Empathy and Communication through Art*, în ”Review of Artistic Education” (Revistă inclusă în EBSCO, CEEOL, ProQuest și ERIH PLUS. Research Library, Discovery international database), De Gruyter, Artes Publishing House, Iași, Romania, nr. 12-13/2017, p. 139-147.
16. VĂIDEANU, George. *Educația la frontiera dintre milenii*. București, Editura Politică, 1988, 327 p.
17. VIANU, Ion. *Opere: Introducere în teoria valorilor*. București, Ed. Minerva, 1979 // vol VIII.